

DISSERTATIO

G. 297.

DE

1184 4 14

3

Salute quam ferunt

ÆGROTANTIBUS

DISSERTATIONES

Archibaldi Pitcarnii.

12

---

*Medicina simplex & antiqua in obscuram & solertem scientiam
versa est, docemurque Disputare non Mederi.*

EDINBURGI,

64

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

1891

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

EDINBURGH

DISSERTATIO

De Salute,

Quam ferunt Ægrotantibus, &c.

DISSERTATIONES quas ante annos aliquot separa-
tim, & nuper in unum congestas edidit. A. P.
Vir nec ingenii acumine mediocri nec vulgari di-
cendi Facultate instructus, nonnulla Philosopho
non indigna neque Medico prorsus spernenda con-
tinere, nullus credo inficiabitur qui eas vel in-
tellexerit vel iniquius de iis non pronunciaverit.

Neque ego aut locum injuriæ opportunum quærere, quidquamve de
nomine illo detrahere volo quod sibi non exiguum apud Cogerrones
omniumque horarum homines comparavit, & quos ad suas partes hi
traxerunt: Id solum ago ut ostendam non plus ad Curandos morbos
conferre pleraque hæc inventa *Scotia* & *Belgii* (an *Etruria* potius?)
Vernacula, quam sane inutiles de Acido & Alkali, de fermentis, de
diverso Æthere, & id genus aliæ argutiis & futilibus Hypothesibus in-
nixæ Doctrinæ. Interim animo virum impotenti, ut se æquum est hæc
laturum non dubito, qui nemini quantumvis de re Medica bene merito
qui secum haud sentiat, vel minimam delicti gratiam facit; Festi-
vumque adeo, ut dum salibus facetiisque risum movet neque dicere
quicquam pensi habeat, neque amicorum ulli parcat aut disertiis lacef-
sere desinat. Id autem mirari subit illum non infœcundi ingenii inter
ægros eorumque misérias jamdiu versatum, nil præter fercula olim
discipulis apposita, nunc genti medicorum & orbi liberato reponere
voluisse.

Disputatione prima de *Circulatione sanguinis per vasa minima*, vana
& complicata ζυμωτων & poristarum insomnia evolvit, portaque
emittit eburna: idque certe effecit, ut non amplius hisce naniis & in-

utilibus fermentorum, Pororum, particularumque diversæ figuræ figmentis, animos suos pascant juvenes cordatiores, quod ipsi gratulor Sed quid exinde lucri sibi adponat Medicus, aut in debellandis morbis (quod unice Medico incumbit) peritior evadat, utinam ostendisset. Nulli etenim quod sciam talium fermentorum &c. assertores, aut medendi methodum aut remedia idonea ex hac doctrina eruerere contendunt; id solum conantur ut theoriam aut hypothesein quandam praxi, suo modo ita accommodarent, ut non prorsus Empirici & *αφίλοσοφοι* viderentur: Neque hæ Opiniones plus morborum medellæ, quam falsæ Ptolomæi vel Tychonis de Mundi systemate hypotheses arti Navigandi officiunt. “At (inquit) posthac facilius poterimus
 “dijudicare, cujus generis medicamenta secretioni læsæ debeant aptari, postquam noverimus vires medicamentorum optatas pendere a
 “paucioribus quam hucusque putatum est proprietatibus. Quid autem hic subsit arcani plane non percipio, neque ulli unquam Medici mihi noti, qui diuresin per Medicamenta diuretica, diaphoresin per Diaphoretica &c. esse promovenda nesciverint.

Inter evanescentem arteriam & nascentem venam nullum spatium aut corpus intercedere hac eadem in dissertatione docemur, hæcque vasa omnino esse continua; quod nulli novum cui Belliniana non prorsus vel ignota vel neglecta. Tota enim Bellinii de pulsibus & missione sanguinis doctrina huic innititur fundamento, idque disertis verbis explicat pag. 70. “Quia vero eo ipso puncto temporis quo intruditur (loquitur de sanguine) imprimatur impetus aliquis univ-
 “erso sanguini arteriarum, & earum singulæ patent in venas, nullo
 “obice prohibente fluxum sanguinis ex summis arteriis in summas
 “venas, igitur &c. Ex his paucis liquet (plura enim exscribere non vacat) continuitatem hanc vasorum sanguiferorum pro fundamento recepisse Bellinium probationis vix indigo. Omnem porro secretionem per Comminutionem sanguinis in particulas minimas dum per pulmonem fertur sine ope fermenti fieri cum *Pitcarnio* docet initio operis de pulsibus & urinis, Thesi XXXI, Ex iis quæ ad Respirationem. Adeo nihil novi aut medentibus utilis, prima hac dissertatione vir acutissimus attulisse videtur.

Dissertatio Secunda, *Causas exponit diversæ molis qua fluit sanguis per pul-*

pulmonem natis & non natis, aut potius problematis Harvejani solutionem tradit, qui fiat sc. ut foetus in lucem editus ac membranis integris opertus & etiamnum in aqua sua manens per horas aliquot, citra suffocationis periculum suprestes sit: Idem tamen secundis exutus, si semel aerem intra pulmones attraxerit postea ne momentum quidem temporis absque eo durare possit sed confestim moriatur.

Prius autem quam solutionem aggreditur, num aer sanguini in pulmonibus misceatur operose satis inquirat, talemque admissionem rationibus ex penu Bellinii depromptis, contra Borellium, Wedelium, Bohnium, Etmulerum validissime oppugnat, totque opima refert spolia, non alio certe nomine aestimanda quam quod ea viris principibus detraxerit. Rogarem ego an ex quo illud aut monstrante Bellinio aut proprio Marte detexerit *Pitcarnius* aliquid in praxi Medica immutarit, aut quam inde lucem ad Curandos morbos foeneretur. Non enim adeo magni ad naturam sanguinis indagandam interesse existimo, an aer cum chylo sanguini illabatur, an in pulmonibus ullove alio modo illi immisceatur, aerem autem sanguini inesse inficias non ibit cui *Autiliae pneumaticae* experimenta probe nota.

Interea non aliter nec quidem disertius Harvei problema solvit *Pitcarnius*, quam *Thurstonus* & *Borellius* quorum tamen sententiam refellit. Utque rationes mittamus quas cum *Thurstono* adfert *Borellius*, cur foetus in partu pulmonem primo explicet, ipsum audi differentem, quare foetus post exortum respirationem inchoet, eamque perpetuo exerceat. *Prop. CXVII Part. secund.* "Postea (inquit) concidentibus & resilientibus costis, sanguis ille qui in vasis pulmonum continetur, instar torrentis intra sinistrum cordis ventriculum exprimetur; hinc fit, ut nova & amplissima via sanguinis per pulmones aperiatur, & ideo cessat usus foraminis ovalis stricti & transversalis, cujus operculum membranofum clauditur ab ipsomet profluvio sanguinis. Postea semel evacuatis vasis pulmonis patet via amplissima & directa arteriae pulmonaris, per quam facilius sanguis a dextro cordis ventriculo eructari potest nec retrorsum redire potest ob valvulas semilunares. ideo nec indiget, nec uti potest diverticulis obliquis, angustis & difficilioribus, quare ambo neglecti sensim coalescunt & clauduntur. His positis cogitur sanguis eandem semitam repetere & prosequi &c.

utilibus fermentorum, Pororum, particularumque diversæ figuræ figmentis, animos suos pascant juvenes cordatiores, quod ipsi gratulor Sed quid exinde lucri sibi adponat Medicus, aut in debellandis morbis (quod unice Medico incumbit) peritior evadat, utinam ostendisset. Nulli etenim quod sciam talium fermentorum &c. assertores, aut medendi methodum aut remedia idonea ex hac doctrina erudere contendunt; id solum conantur ut theoriam aut hypothesein quandam praxi, suo modo ita accommodarent, ut non prorsus Empirici & *αφίλοσοφοι* viderentur: Neque hæ Opiniones plus morborum medellæ, quam falsæ Ptolomæi vel Tychonis de Mundi systemate hypotheses arti Navigandi officiant. “At (inquit) posthac facilius poterimus
 “dijudicare, cujus generis medicamenta secretioni læsæ debeant aptari, postquam noverimus vires medicamentorum optatas pendere a
 “paucioribus quam hucusque putatum est proprietatibus. Quid autem hic subest arcani plane non percipio, neque ulli unquam Medici mihi noti, qui diuresin per Medicamenta diuretica, diaphoresin per Diaphoretica &c. esse promovenda nesciverint.

Inter evanescentem arteriam & nascentem venam nullum spatium aut corpus intercedere hac eadem in dissertatione docemur, hæcque vasa omnino esse continua; quod nulli novum cui Belliniana non prorsus vel ignota vel neglecta. Tota enim Bellinii de pulsibus & missione sanguinis doctrina huic innititur fundamento, idque disertis verbis explicat pag. 70. “Quia vero eo ipso puncto temporis quo intruditur (loquitur de sanguine) imprimatur impetus aliquis univ^{er}so sanguini arteriarum, & earum singulæ patent in venas, nullo obice prohibente fluxum sanguinis ex summis arteriis in summas venas, igitur &c. Ex his paucis liquet (plura enim exscribere non vacat) continuitatem hanc vasorum sanguiferorum pro fundamento recepisse Bellinium probationis vix indigo. Omnem porro secretionem per Comminutionem sanguinis in particulas minimas dum per pulmonem fertur sine ope fermenti fieri cum *Pitcarnio* docet initio operis de pulsibus & urinis, Thesi XXXI, Ex iis quæ ad Respirationem. Adeo nihil novi aut medentibus utilis, prima hac dissertatione vir acutissimus attulisse videtur.

Dissertatio Secunda, *Causas exponit diversa molis qua fluit sanguis per pul-*

pulmonem natis & non natis, aut potius problematis Harvejani solutionem tradit, qui fiat sc. ut foetus in lucem editus ac membranis integris opertus & etiamnum in aqua sua manens per horas aliquot, citra suffocationis periculum suprestes sit: Idem tamen secundis exutus, si semel aerem intra pulmones attraxerit postea ne momentum quidem temporis absque eo durare possit sed confestim moriatur.

Prius autem quam solutionem aggreditur, num aer sanguini in pulmonibus misceatur operose satis inquit, talemque admissionem rationibus ex penu Bellinii depromptis, contra Borellium, Wedelium, Bohnium, Etmulerum validissime oppugnat, totque opima refert spolia, non alio certe nomine aestimanda quam quod ea viris principibus detraxerit. Rogarem ego an ex quo illud aut monstrante Bellinio aut proprio Marte detexerit *Pitcarnius* aliquid in praxi Medica immutarit, aut quam inde lucem ad Curandos morbos fœneretur. Non enim adeo magni ad naturam sanguinis indagandam interesse existimo, an aer cum chylo sanguini illabatur, an in pulmonibus ullove alio modo illi immisceatur, aerem autem sanguini inesse inficias non ibit cui *Autilæ* pneumaticæ experimenta probe nota.

Interea non aliter nec quidem disertius Harvei problema solvit *Pitcarnius*, quam *Thurstonus* & *Borellius* quorum tamen sententiam refellit. Utque rationes mittamus quas cum *Thurstono* adfert *Borellius*, cur foetus in partu pulmonem primo explicet, ipsum audi differentem, quare foetus post exortum respirationem inchoet, eamque perpetuo exerceat. *Prop. CXVII Part. secund.* "Postea (inquit) concidentibus & resilientibus costis, sanguis ille qui in vasis pulmonum continetur, instar torrentis intra sinistrum cordis ventriculum exprimitur; hinc fit, ut nova & amplissima via sanguinis per pulmones aperiatur, & ideo cessat usus foraminis ovalis stricti & transversalis, cujus operculum membranosum clauditur ab ipsomet profluvio sanguinis. Postea semel evacuatis vasis pulmonis patet via amplissima & directa arteriæ pulmonaris, per quam facilius sanguis a dextro cordis ventriculo eructari potest nec retrorsum redire potest ob valvulas semilunares. ideo nec indiget, nec uti potest diverticulis obliquis, angustis & difficilioribus, quare ambo neglecti sensim coalescunt & clauduntur. His positis cogitur sanguis eandem semitam repetere & prosequi &c.

Hæc est Borellii aut Thurstoni potius luculentissima problematis propositi solutio, a qua ne vel latum quod dicunt unguem discedit *Pitcarnius*. Verum quidem est Prop. sequenti, quæ problematis Harvejani solutionem præ se fert, causam tantum finalem istius phænomeni in respiratione nati & non nati, adduxisse Borellium; at hoc nullo alio intuitu, quam ut admatam suam, de motu sanguinis oscillatorio, hypothesein stabiliret; quæ an vera an falsa non multum ex re medica est novisse: Physicam autem, quam vocant, prorsus eandem quam *Pitcarnius*, Prop. præcedenti docuerat ut hætenus ostendi. Quem respirandi denique finem aut usum tradit noster hic, ut sc. comminueretur sanguis & sine fermentorum ope secretiones peragantur, is ipse est quem Bellinius, quodque nec in dissertatione hac diffitetur vir Candidus. Quid itaque hic novi aut utilis? In promptu ex ipsa dissertatione responsio sect. ultima. “Atque hæc eo fine conscripsi ut
 “ostenderem medicinæ studiosis utilitatem regulæ initio dissertationis
 “hujus memoratæ. (*i. e.*) Nunquam tentanda est problematis solutio per postulata multa & subsidio theorematum non evidentium,
 “quæ facile potest exhiberi per postulata pauca & subsidio theorematis
 “evidentis. Aut vocibus immutatis, frustra fit per plura quod fieri potest per pauciora; Bellum, hercle, inventum & suggestu professorio dignum!

Hætenus ut videtur difficillima, de nutritione animali, & ratione coquendi aut digerendi cibi in ventriculo quæstio, physiologorum spes eluserat & Conamina; plerosque enim ipso in limine cæspitasse viro perspicaci ideo visum quod nescirent|quidnam quæreretur; *Non enim quæritur causa valens omnia corpora (lapides v. g. metalla &c.) mutare in fluidum sanguini commiscibile (cum hoc nusquam gentium fiat, quodque forsan physiologos fuisse suspicatos veretur) sed solum causa valens, corpora quadam quibus solis homines vesci solent & ali in humorem circulationi aptum convertere.* His præmissis quæstionis aut problematis solutionem aggreditur dissertatione tertia, *De motu quo cibi in ventriculo rediguntur ad formam sanguini reficiendo idoneam.* At enim quamplurimos cerno idiomati *Pitcarniano* & loquendi mori geometrico minus assuetos, non tam facile quid sibi velit vir mathematicus eruituros, quapropter paucis nec ab illius sententia vel tantillum discrepantibus

Cum continenter ex carnibus nervis, membranis, tendinibus & ossibus animalis nedum ex fluoribus, particulae aliquae dissolvantur, transpirent & in auras abeant, remanere debent cavitates exinanitae in eisdem locis ex quibus illae discesserunt. In his postea sanguis vehementer impulsus a Corde, & a constrictione arteriarum, eodem rapido motu quo impelluntur, incuneari possunt intra foraminula praedicta. Verum non possunt quaelibet sanguinis particula indiscriminatim intra quaelibet foramina insinuari, sed coguntur aliquae determinatae excipi in correspondentibus foraminibus; sc. osseis similes in poris osseis, carnae in carneis &c. Hinc fit ut assumente qualibet parte analogum & sibi conforme nutrimentum, praeclare refectio & nutritio perfici possit.

Num quid autem praeterea de Nutritione Animali doceat *Pitcarnius*, ipsum testor & quosque lectores. At vero haec ipsissima *Joh. Alph. Borellii verba Cap. XVI. Prop. CCI. Part. secundae. Qui prop. CLXXXIX.* Nihil aliud requiri, ut cibaria ingesta in Chylum aut formam sanguini reficiendo idoneam redigantur, ostendit, quam ut eorum particulae componentes novo ordine, situ, positura & configuratione disponantur diversimode ac prius compositae fuerunt. Hoc autem fieri non potest nisi universum corpus concretum scindatur, subdividaturque in minutissimas particulas nutritioni aptas. Hanc autem partitionem fieri ab actione dentium incisivarum & molarium, ventriculi &c. postea demonstrat. Sed ut verbo dicam haec ipsa est de digestionem aut actionem ventriculi doctrina ante bis Mille annos ab Erasistrato, *Aristotelis* ex filia nepote, ventilata; quamque ante *Pitcarnii* editam dissertationem dilucide satis explicuerat *Andr. Broun* primo lingua sua vernacula *Sched. Vind. Sect. IX.* Et postea latine *Tentam. Theoret. Praet. Pag. XIX.* Neque hoc virum candidum, Edinburgi tunc commorantem ubi *Andr. Broun* liber fuit impressus, latuisse probabile. Nec denique actionem hanc seu attritionem ventriculi penitus rejicit *Bohnius* ut vult *Pitcarnius*, in loco enim *Circuli Anatom.* ad refutandum citato, haec habet. "Denique nec sine
"attritione seu pistura haec contingere Erasistrato largior, dum ven-
"trculus, non tantum per tunicam suam carneam, modo constringi-
"tur modo laxatur, sed ab abdominis muscutorum & diaphragmatis,
"motibus reciprocis per intervalla comprimitur, hocque motu pressu-

facile exagitat &c.

Sed forsan mirabere magis omni sine irrigante liquido cibos posse concoqui, potumque ad opus digestionis pro supervacaneo ac inutili a viro Clariss. haberi, quod tamen nulli post verba subiecta dubium erit. "Manifestum est (inquit) esse hanc facillimam & simplicissimam rationem solvendi quæstionem propositam, quoniam hac fit ut "solida assumpta liquecant facile in ventriculo absque opera illabentis "fluidi, & tamen præter fluorem minima cibo (ab animali quippe "desumpto) mutatio inducatur, quæ nutritioni celebrandæ fiat idoneus. Mirum hoc sane & totum quod affert novi integra dissertatio: At quorsum jugis salivæ deglutitio? quæ dormientibus nec de illa vel minimum cogitantibus continuo fit, quæque iis maxima crux qui Angina vel faucium inflammatione torquentur; Non certe sine necessitate quadam hoc contingere, vel ut actioni ventriculi oneri sit, verisimile; sed cur siti exarescimus aut quæ vesana bibendi cupido si nihil ad digestionem?

Interim ne quid utile reticeamus ex dissertatione hac elicitum, concludit primo, acidos liquores & etiam falsos si nimia copia ingerantur impedituros coctionem; Secundo, Melius absolvi coctionem si accedit lenis & placida deambulatio, aut Corporis recreatio non laboriosa post cibum assumptum; Neque dormientibus æque laudatam contingere ac vigilantibus concoctionem aut ut breviter *Johannes de Mediolano*

—————

Sed plus desiccatur Acetum

Frigidat Emaciatque.

Et

—————

Non sit tibi vanum

Surgere post Epulas somnum fuge Meridianum.

coque certe nos sibi devinxit beneficio Vir φιλαθρων ne posthac auctoritate *Schola Salerni* sed ipso demonstrante versiculorum istorum Veritas innotescat.

Dissertatio de Circulatione Sanguinis in animalibus genitis & non genitis Problema De Inventoribus proxime insequitur, cujus problematis quam tradit solutionem utpote nihil ad rem medicam, in medio relinquo. Nec quæstionem quam ope theorematum suorum excutienlinquo.

dam suscipit, Num sciz. *Sanguinis circuitus* Hippocrati fuerit notus, magni ducendam puto : Hujus etenim auctor quisnam primus an *Solomon*, an *Hippocrates*, an *Servetus*, an *Realdus Columbus*, an *Andreas Casalpinus*, an *Gulielmus Harvæus*, (hisce enim singulis memorandum inventum tribuerunt interpretes) Medici vix interest pro certo comperisse. Mirorque ego præservidi virum ingenii, tam prolixè id prosequi voluisse, quod vix quisquam sanæ mentis assereret cui Hippocratis opera vel semel inspecta.

Initio Dissertationis generi humano, quod ejusdem natales repetat a Jove summo, gratulatur: Nullum enim unquam animal *Mechanice* produci potuisse (quod hætenus alii *Bellinus v. g. Malebranchius &c.*) demonstrat, & exinde, *liquorem a mare deciduum utero ovoque sæmineo animal inferre circulatione sanguinis, atque vitæ munere jam ante potitum*, concludit : Quam vere autem non abs re erit paucis expendere.

Norunt omnes Philosophi, quique mente Deos adierunt, quam congruenti tenore, similique prorsus ratione & operandi modo in ejusdem generis productis procedat uniformis natura : Norunt & hi generationem omnium omnino animalium, non solum viviparorum & oviparorum, sed & αἰτοκινήτων & φυτικών, plane esse analogam, omniaque illa ex ovo produci. Neque aliam, inter vivipara & ovipara intercedere differentiam, quam quod illorum foetus in ovo contentus, in ipsius uteri cavitate, primo liquore *Amnii*, dein ope vasorum umbilicalium ab utero materno nutriatur : Horum autem ovum foetum aut pullum includens, extra uterum foveri & incubari, *Amnii* liquore ut in viviparis primo in Nutrimentum cedente, postea albuminibus & vitello uteri & lactis, subsidio prædictorum vasorum vicem supplentibus. Nec quod mirandum magis, modo adeo dispari in ipsorum insectorum generatione procedit natura ac vulgo creditum ; cum enim horum ova neque in utero nutriantur, nec albuminum & vitelli apparatu, ad foetus contenti nutritionem instruantur, ideo provisum, ut rupto cortice exteriori, ipsum ovum obambulet victum quærigans, hocque est ovum illud repens quod *Galbam* vel *Erucam* vocamus ; quæque non prius animalis perfecti vicem sortitur quam in justam magnitudinem adaucta, reliquisque integumentis erosis, *Musca* nunc aut *Papilio* erumpat. Fœuum interim tum viviparorum tum oviparorum primordia ad galbam aut erucam tanta similitudine accedunt ut non ovum ovo fi-

neratione, natura operatur. Hocque ratum ita & stabile, ut quamcunque doctrinam huic adversam aliquis protulerit, falsam illico & absurdam, nedum dubiam & precariam asserere vix sit hærendum.

Sed & plantarum semen esse ovum foetum continens omnibus suis partibus compaginatam, demonstrat oculatissimus Malpighius; neque magis Mechanice posse produci plantam quam animal perfectissimum, hujusque proinde & genus ducendum a Jove summo, ipsumque olitorum & quæ vendit olera ab eadem prosapia esse oriunda. Nullum autem animalculum aut plantulam a mare deciduam, hic agnosceret *Piscarius*; quæ enim de sexu plantarum nugantur Botanici, inepta esse illi proculdubio patet. At enim miror non æque patuisse in ovo subventaneo aut hypenemio illo. viz. quod aura maris seminalis non afflavit ideoque infœcundo, cicatriculam aut ipsius pulli rudimenta, in illo pariter ac in ovo fœcundo reperiri, testibus Malpighio aliisque; hancque propterea non a Mare deciduam sed in ovo præexistere. Qui autem hæc seminis masculi vis plastica operetur, aut spiritum Cicatriculæ insitum in actum educat, primoque puncti salientis aut cordis contractionem celebret, quæque omni procul dubio sanguinis ex ventriculis protrusionem præcedere debuit, id Jovi ipsi, & si qui sint, qui supremo ordine consurgunt coelicolis unice notum, quodque adeo a visibus humanis semotum, ut nec oculis pectoris unquam hauriamus.

Neque me latet experimentum Levenhoeckii, qui perspicilli ope se Myriades homuncionum aut gyrinorum potius, in femine Masculo quaquaverfum & celerrime natantium, vidisse somniaverat, quæque objecta oculis species, hercle, non alia est, quam particularum liquoris seminalis, in liquamen tenuius fatifcentis lucta & distractio. Mitto labores plusquam Herculeos & itinera tortuosa Jovis huic proli superanda, antequam γυνινοτροφιον suum aut ovum attingere possit; cum nullum unquam, in utero immediate etiam post coitum aperto, vestigium liquoris seminalis, nedum in ovario reperire potuit diligentissimus Harveyus, cujus vid. *Exercit. de generatione cervarum & damarum*. De his enim non heic plura Disputandi locus. Mirum autem quantum ^{ex} Καίνοτ'ημανίας delirent homines.

Hujus autem Dissertationis parte longe maxima explicandi veniunt affectus soporosi, visque Opii narcotica & qui somnus peragatur, hæc enim omnia eodem ritu fieri vult, ut ex ipsa Dissertatione patet: &

erat, quod " In omni morbo cuius phaenomena aequae possunt oriri a
 " motu liquidi in arteriis impedito, ac a motu liquidi per Nervos ve-
 " nasque sublato, semper putandum sit potius peccari intra arterias,
 " quam intra nervos & venas. Quod certe primo intuitu verissimum,
 at quo subsidio medenti veniat ostende quælo *Pitcarni* mi; Non enim
 ex hoc noto aut locum mittendi sanguinis immutas aliove modo veter-
 num excutis quam quidem *Willisius*, *Sylvius* cæterique quorum sen-
 rentias aspernaris; stimulantia enim & evacuantia non respuunt hi
 plus quam tumetipse, quorumque hisce in morbis usus non sælicius a te
 quam ab illis monstratur. At inquires, rem arduam & hætenus inelu-
 ctabilem superavi, somnum nempe opiique in eo arcessendo vim ex-
 plicui, rursusque *Jovi Feretrio* spolia tuli. Verum ne hoc quidem;
 Compressio enim nervorum a tumescentibus arteriis, quaque spiritu-
 um per hos trajectus impeditur, somni tum arte tum natura arcessiti,
 secundum tuam doctrinam causa unica, Morbidi quid sapit nec quidem
 prima fronte arridet. Videtur potius somnum (de naturali loquor)
 esse remissionem quandam villorum, istorum præcipue muscutorum, qui-
 bus cum Antagonistis lucta perpetua quique vigilantibus tenduntur &
 spiritibus trajiciendis patent, neque alio modo animal a somno refici,
 quam quod tunc temporis spiritus functionibus animalibus unice va-
 cent, quod animali vigilianti longe aliter contingit, distractis nimirum
 ad multos labores spiritibus; ideoque animal ad somnum proclivius
 post vires longa defatigatione exinanitas & cibum assumptum, quod
 omnibus muniis obeundis cum non suppetant spiritus, ad ea præcipue
 avocentur quibus potissimum natura indiget, quapropter remitti vil-
 los spontanei motus ministros, contrahi & concidere animum oportere,
 somnumque arctiorem complecti. At enim ex tua theoria non vi-
 deo quomodo de via aut laboribus fessi membra sua somno levant; se-
 cundum enim hanc, rarefcentia sanguinis qua arteriæ comprimentes
 intumescunt, vel repletionem fit, vel spirituosius narcoticisve ingestis;
 defatigatis vero non perinde, quibus sc. ab assumpto cibo nondum re-
 fectus sanguis cum tempore ad hoc opus sit, ita ut his plus ad somnum
 conciliandum præstare exinanitionem quam repletionem, luce *Meri-*
diana clarius, adeoque tota tua hæc corrui sententia.

Interim non nego ab arteriis in cerebro tumentibus vel a rarefcente
 sanguine vel a causa quavis alia obstruente præclare explicari posse.

rum compressione morbos Capitis omnes explicuisse amicissimum tuum *Bellinium* qui sc. te propter candorem loco Numinis habet Patet igitur ex his omnibus (sunt verba *Bellini* pag. 441. de *Apopl.*) “Provenire debere Apoplexiam a quacunque causa ita
 “premente cerebrum, ut] per constrictionem ab ipsa proveniente,
 “impediantur undæ nervorum, quibus sentimus, & naturalis fluxus
 “liquidi per nervos in musculos. Sive igitur comprimens illud
 “sit liquidum, sive durum, calidum aut frigidum, in vasis aut extra
 “vasa, cujuscumque demum generis aut qualitatis, producet semper
 “apoplexiam, sicut etiam sive sit in ventriculis cerebri, sive in
 “ipso ejus corpore aut superficie, dummodo talis sit compressionis
 “quæ expositas naturales affectiones impediat. Itaque primo si vasa
 “piam matrem intextentia infarciantur ita ut extendantur ad spatium
 “naturali majus, unde totum cerebrum premant validius, exposita
 “omnia contingent &c.

At Compressio nervorum a tumidis aut inflatis arteriis quam solam statuis horum affectuum causam, casus est tantum unicus compressionis *Belliniane* a qua via spirituum occluditur, a multis enim aliis etiam extra vasa sitis, comprimi posse nervos, ex hisce paucis *Bellini* liquet. Nil itaque hic novum quod verum, e contra, verissimam & generalem *Bellini* doctrinam tu non solum in angustum cogis sed plane truncam & mutilam reddis. At interim cavisti (nil etenim supprimo) ne intempestivo salium volatilium & Cephalicorum usu jugulent homines, medici male seduli; affideret enim insano qui illis ipsis remediis veternum excutere tentaverit, quibus ingestis rarefcentia sanguinis veternum inducens contingeret. Quinam autem sunt hi amabo, a quibus tantam generis humani jacturam metuis, totius enim horum morborum medelæ cardo fere in evacuationibus vertitur, suffragantibus omnibus quoad sciam Medicis celebrioribus. Quique salia volatilia adhibent, tam parca hæc manu ut non sit quod adeo te angas animi; Cum enim te confitente sexaginta salis volatilis grana, vix opii granum unicum adæquent, quid damni adlatura sint grana paucula (ultra enim, hoc in casu vix dantur) supputandum tibi relinquo. Hæc autem stimulantibus tantum accensita, acredine qua pollent pungente plus spiritus excitabunt & ad motum impigros efficient, quam

ulla rarefcentia sanguinis vi. hisque obicem ponendo. noxam inferent.

OEconomiam & operationes animalis præcipue spectantia hætenus examinavimus: videamus nunc quantus in morbum assurgat vir professorius gentis suæ & sæculi ornamentum, aut quod ferat auxilium in profligandis febribus Dissertatio penultima *De Curat. febrium quæ per evacuationes instituitur.*

Initio dissertationis, num ulla instituenda sit evacuatio ambigitur; solum enim inquiritur, *quanam evacuatio vel secretio deberet eligi in curandis febribus, si ulla foret eligenda.* At quod dubium! Si medius fidius febrî correpto sine evacuatione sponderet salutem ipse Juppiter auctor, non crederem: Quicquid enim illud sit quod causa febrem continens vocatur, an Miasma, an viscidum quid glandulas infarciens, nil refert; hoc inquam eliminandum, neque unquam aliter aut artem aut naturam hisce morbis posse mederi; humores enim noxios & lethiferos in Landabiles & innoxios mutare (non loquor de iis qui in primis viis continentur) ipsa est infausta mortalibus cantilena, quam occinunt circulatores & qui de corio humano impune ludunt; quam tamen *Pitcarnii* neque assero, nec qua incuria hoc dubium exciderit video. Præcipitantia enim quæ vocant & attenuantia; inter evacuantia repono, utpote quæ per diuresin aut Diaphoresin materiam morbificam deturbant, quod nulli ignotum reor, cui medicamentorum operationes diligentius perpensæ. Sed hæc fusius explicare alterius forsan erit loci; Hoc autem præterire nolui, ne summi viri auctoritate adducti medici juniores aliquando non instituendam evacuationem putarent quod ab ipsius mente alienum autumo.

Ex aphorismis *Sanctorii de statica medicina* quam plerumque ad se invicem servant rationem excretionem quæ fiunt per alvum, per vesicam & per cutim indicatur. *Atque hinc patet perspirationem esse secretionem aliarum, summa duplam;* ideoque concludit citius morbum sublatum iri evacuatione facta per poros cutis, quam alia quacunque secretionem, idque in secretionum ratione exposita. Interea demonstrat *Bellinius* (& is quoque pingui ingenio qui *Pitcarnium* unicum artis & gentis suæ ornamentum suspicit, quique *Borellii* & *Bellinii* de febribus doctrinam, barbaro idomate sub titulo *Theoria nova febrium continuarum*, non ita pridem edidit) febrem quæque ipsum comitantur symptomata non aliunde provenire quam a glandularum infarctu & obstructione quacunque demum causa hoc contingat. At cum hoc in glandulis majoribus canalibusque amplioribus fiat, qui *Pitcarni* mi-

dularum, sudoris secretioni destinatarum meatus amandabis? Si etenim ampliores illas referare nequeas, quod, quæso, est hoc *Medicamentum utile*, quo exhibito illico in data ratione augebitur excretio cutanea, ipsum enim illud est quod tantopere desideramus, cujusque tu non magis compos, quam tuus ille suspector admiratorque aut quivis in arte medica inexercitissimus; id neque temere conjicio, nusquam enim aut nunc aut olim forsan unquam reperietur.

Diaphoreticis autem vulgaribus exhibitis, excandescere febrem, omniaque in pejus ruere te non latet, pessimo igitur consilio hæc dæres nec nisi declinante morbo cum sc. res nunc fuerit in vado; eousque autem minime expectandum in morbo qui nullas aut brevissimas det inducias, ne sero medicina pararetur & in pessum iret animal, antequam aut meatus glandularum obstructi referentur, aut materia obstruentis digestio aut Comminutio fiat. Quin potius incipiente & progrediente morbo, fomes ejus emeticis idoneis iisque repetitis est averruncandus, hisce etenim exprimuntur & eliminantur humores noxii quibus scatent amplissima & longe patientiores primarum viarum glandula, quo facto ne ulterius serpat malum aut inquinetur sanguis præcavebitur, pabulumque aut nova materia obstruens feбри intercludetur, citiusque sordes obstruentes a circulantibus humoribus eluentur. At ego nec te vomitionem hisce in morbis respicere, quam tu ipse, secundo dissertationis paragrapho, probas: Vomendi autem utilitatem hæc tua non solum non demonstrant, ast potius redarguunt, hocque solo paralogismo, quod supponas quolibet humores a quibusvis glandulis auctis posse secerni; quod forsan verum. At oportuit demonstrasse glandulas Miliæres strictissimas, æque cito posse recludi a Medicamento tuo utili ac patientiores, ventriculi, Hepatis, Pancreatis, Mesenterii, Intestinorum &c. Ab ingestis emeticis & purgantibus; Neque alio in casu pro te faciunt Hugonii in ludo aleæ ratiocinia: Antequam enim aut materia obstruens digeratur, aut Glandula cutanea augeantur, metus est ne omnino sanguinis motus præpediatur, aut verbo, homo intereat, cujus tu vitam hac doctrina, in periculosissimam aleam conjicis.

Notare autem hic liceat rudis ac Impediti auctoris insolentiam, illius sc. qui renitente natura *Theoriam novam Februm* nuper conscripsit & secundum edidit; qui non verbo violatus, non ulla laceffitus injuria, contumeliose & inurbane in eum ultro invectitur qui paucis abhinc an-

nis vomendi utilitatem in curatione Februm illis argumentis potissimum tuebatur, quæ maxime pro data occasione e re forent. Longam enim de OEconomia animali & causis februm ferere fabulam, ab ejus proposito fuit alienum, quod in opusculi tunc editi limine præmonuerat; id solum in animo habebat, utilissimum remedii genus ab imperito vulgo propter novitatem damnatum, ab omni ævo optimis Medicis usurpatum fuisse ostendere; ideoque illorum sententias præcipue adduxisse quorum nomina, etiam per ora vulgi ferebantur. Quod si altius & a Capite rem repetere voluisset, Medicinæ & Anatomices ignaris incassum errorem demere tentasset, quod solum Meditabatur; at istum non amplius moror.

Quod superest Dissertationis, theorema Bellinianum explicat & demonstrat, "Universam sc. quantitatem perspirationis ex villo cujus pondus est scrupulus, singulis minutis primis erumpentem; esse Millesimam ducentessimam scrupuli partem; pronus adeo in difficiliora hæc καὶ τὰ σκληρὰ labitur vir argutissimus. Solutionis interim hujus rationem, rectissime tum initam tum subductam, nulli puto attenti negabunt. si quosdam excipias qui hæc omnia nullo alio nomine carpant quam quod *Pitcarnii* inscribantur. At certe non operæ plus præstat in curatione februm aut alius cujusvis morbi, Theorematis hujus solutio, quam ipsa *Corpora Alcalica & acida* quæ hactenus in Medicina fuisse inutilia demonstrat, Dissertatione ultima.

Interea non hæc ita intelligi velim quasi Mathematicas disciplinas in studio Medicinæ floccitacerem; non enim adeo ἀγεομετρήτῳ ego ut harum utilitatem nesciam quem sc. cum *Pitcarnio* miserrime nunc tædeat nugarum quibus Medicina nostra Cisalpina scatet: Quid enim in libris eorum qui his non imbuti, animalis structuram, ejusque operationes explicare audent, præter voces rerum inopes verborumque sonitus nulla subjecta scientia, invenies? Quod certe aliunde non provenit quam ab harum imperitia, quæque Physiologiæ studiosis unicus est scopulus, aut verius naufragium. At vero difficile adeo est atque indeterminatum, curandi morbum problema, ut quicquid ex Geometricis ad hoc trahitur, non millesimam conditionum partem expleat; ita ut qui his nimium fisus aliisque potioribus neglectis, artem salutis humanæ præsidem, exercere studeat, *Is demum casu, non arte medeatur*.

